

Jogalkalmazás

Regionális tanácskozások • Viták • Gyakorlati tapasztalatok

A büntetés-végrehajtási jogalkalmazást segítő rendezvények sorában méltán vívtak ki elismerést azok a regionális tanácskozások, amelyeken részt vettek – a büntető felelősségre vonás folyamata szerinti sorrendben említve – rendőrök, ügyészek, bírák, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet tagjai; vagyis azok, akik legtöbbször kerülnek kapcsolatba a büntetés-végrehajtási joggal. Az előadásokból és hozzászólásokból a terjedelmi korlátozásokra figyelemmel – sajnálatra – jelentős részeket el kell hagyni. Remélhető, hogy így is serkentő hatásúak lesznek e sorok a büntetés-végrehajtási jog fejlesztőire. A tanácskozások előadóit és a hozzászólókat név szerint nem említjük, mivel szövegük ilyen módon történt rövidítését, átfogalmazását velük jóváhagyni nem tudtuk.

Az első előadó elmondta, hogy a Bv. tvr. átfogó felülvizsgálata, egy új bv. törvény, kódex megalkotása előtt – nemzetközi kötelezettség-vállalásainkra és a Btk. módosítására figyelemmel, az Alkotmánybíróság 5/1992 (I. 30.) AB-határozatára tekintettel – néhány fontos rendelkezése korszerűsítését megoldotta az 1993. április 15-én hatályba lépett 1993. évi XXXII. törvény. Kiemelte, hogy az Emberi Jogok és az Alapvető Szabadságjogok Védelmének Európai Egyezményére figyelemmel bővültek a Bv. tvr.-nek a valamennyi büntetés és intézkedés végrehajtására vonatkozó rendelkezései. Szélesebb lett a bv. bíró hatásköre, s a határozata elleni fellebbezés lehetősége általánossá vált. A kínzást és más

kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetést és bánásmódot nemzetközi egyezmény tiltja. Az ún. félszabad végrehajtási rendszer egyes elemeit hasznosítva, fogházban, illetőleg börtönben végrehajtandó szabadságvesztés esetében lehetőséget ad enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazására. Az elítéltnak adható jutalmak köre a kimaradással egészül ki. Törvényben szabályozták, garanciális szándékkal – a korábbi rendelet vagy utasítás helyett – a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítására, az elítéltet és a büntetés-végrehajtást terhelő egyes költségekre, a terhes és a kisgyermekes nők jogaira, a levelezés ellenőrzésére, a távbeszélő használatára, a magánelzárás végrehajtására, a fiatalok

pártfogó felügyeletére, a bv. intézetnek az utógondozással kapcsolatos feladataira vonatkozó kérdéseket. A nemzetközi gyakorlattal és követelményrendszerrel teljes összhangban meghatározta az új törvény az elítéltek jogi helyzetét. Önálló fejezetben szabályozza a közérdekű munka végrehajtását. A társadalmi és gazdasági környezet változásai szükségessé tették az elítéltek utógondozására vonatkozó rendelkezések módosítását is. Megszűnt az a törvényességi szempontból aggályos helyzet, hogy a bv. bíró nem a Btk., hanem a Bv. tvr. alapján rendelte el annak az elítéltnak a pártfogó felügyeletét, aki szabadságvesztését teljesen kitöltötte. Azokat a szabadságvesztést töltőkkel szemben alkalmazható fegyelmi fenytéseket, amelyek nem szolgálták a büntetés-végrehajtás célját, illetve a gyakorlatban nem váltak be, az új törvény hatályon kívül helyezte.

Az előzetes letartóztatás végrehajtásával kapcsolatos rendelkezésekben szintén változás történt, ha nem olyan igénnyel és teljességgel is, mint a szabadságvesztés-büntetésüket töltőkre vonatkozó rendelkezések körében.

A katonai bíróságok megszűnésével összefüggésben a katonai fogdák feladata is megváltozott, jelenleg csak a Budapesti Katonai Fogdában hajtanak végre előzetes letartóztatást. Ezért rendelkezik a Bv. tvr. 116. § (2) bekezdése katonai fogda helyett „erre kijelölt katonai fogdáról”. Az előzetesen letartóztatott jogait felsoroló 118. § (1) bekezdés d) és g) pontja módosult j) és k) pontot iktatott be a törvényhozó. A korábbi d) pont úgy rendelkezett, hogy az előzetesen letartóztatott hozzátartozóival és – a büntetés-végrehajtási intézet jóváhagyásával – más személyekkel levelezhet, legalább havonta egyszer fogadhat látogatót és

Aerobicozó előzetesek a Markóban

kaphat csomagot. A törvény ezt úgy módosította, hogy a más személyekkel való levelezés jóváhagyására nem a bv. intézet, hanem a vádirat benyújtásáig az ügyész, a vádirat benyújtása után pedig a bíróság jogosult. (Nyomozásfelügyeleti ügyészt és ítélő bíróságot értünk alatta.)

Az új törvényi szabályozás szerint az előzetesen letartóztatott termelő munkában saját kérelmére résztvehet, tehát a bíróság sem kötelezheti erre. Ezért hatályon kívül helyezte a törvény egyben a Bv. tvr. 117. § (1) bekezdés c) pontját.

A Bv. tvr. 118. § (1) bekezdés új, j) pontja biztosítja az előzetesen letartóztatott jogát a vallási vagy lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztására, annak kinyilvánítására és gyakorlására. Az új k) pont szerint az előzetesen letartóztatott jogosult pihenésre, rendszeresen végzett munka után pedig fizetett szabadságra. Az elítélteknek egy évi munkavégzés után járó fizetett szabadsága megállapításánál az előzetes letartóztatás alatt végzett munkát is figyelembe kell venni. A törvény pontosan megfogalmazza a Bv. tvr. 118. §. (2) bekezdésében foglalt rendelkezést. Az előzetesen letartóztatott levelezési és látogatófogadási jogának, valamint a csomagküldeményhez való jogának a korlátozását lehetővé teszi, de egyértelműen kimondja, hogy a levelezési és a látogatófogadási jog korlátozása nem terjedhet ki a védővel való érintkezésre. Ez a Be. 44. § (6) bekezdésével van összhangban.

A Bv. tvr. új, 22. § (3) bekezdésében a súlyos beteg hozzátartozó meglátogatásának és a hozzátartozó temetésén való részvételnek joga az elítélt mellett az előzetesen letartóztatottat is megilleti. A törvény ezért kiegészítette egy (3) bekezdéssel a Bv. tvr. 118. §-át. Az engedélyezést a vádi-

rat benyújtásáig az ügyész, a vádirat benyújtása után pedig a bíróság hatáskörébe utalja; ez összhangban áll az előzetesen letartóztatott helyzetével. Ugyanerre tekintettel azt is ki kellett mondani, hogy a látogatás és a temetésen való részvétel csak felügyelettel történhet. Elítélt esetében ez felügyelettel vagy anélkül is lebonyolódhat a 22. § (3) bekezdése szerint. Az a helyes megoldás, ha az ügyész vagy a bíró az engedély megadása előtt kikéri a parancsnok véleményét. Ezt az álláspontot támasztja alá a 22. § (3) bekezdésében lévő mondat is, hogy „A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka elrendelheti bilincs használatát, kivételes esetben megtagadhatja a látogatás, illetőleg a temetésen való részvétel engedélyezését.” Igaz, csak elítélt esetében. Viszont az előzetesen letartóztatott esetében is őt terheli a felelősség. Előfordult már a gyakorlatban, hogy a parancsnok a rendőrség segítségét kérte, s a kísérő őr karjához láthatatlanul hozzászíjazták a fogvatartottat. A temetés ugyanis olyan rokonság körében volt, akik közül többen voltak már büntetve, és várható volt a fogvatartott kiszabadításának kísérlete. Akadt rá példa, hogy a bíróság engedélye ellenére a parancsnok nem vállalta a kockázatot. Álláspontunk szerint hibát követett el, bár ez elsősorban annak a következménye, hogy eleve hibás az együttműködési rendszer. A parancsnoknak egyéb információs csatornákból származóan olyan ismeretek voltak birtokában, amelyek az engedély megadását nagyon megkérdőjelezték. A fogvatartottat ki akarták szabadítani és még az országból is szerették volna kimenekíteni. Minderről és az ezt a gyanút alátámasztó bizonyítékokról az engedélyt megadó bírónő csak utólag szerzett tudomást. A büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét

ellátó ügyész pedig ezt követően a parancsnok ellen e mulasztása miatt – hogy nem hajtotta végre a bíróság rendelkezését (mert, ha a bíróság engedélyt ad valamire, az a Bv. tvr. 116. § (1) bekezdése alapján rendelkezésnek tekintendő) – nem szorgalmazta a felelősségre vonást, mert törvényességi felügyeleti jogkörében eljárva a bizonyítékok megvizsgálásakor maga is helyénvalónak találta a parancsnok eljárását, amikor a szóban forgó előzetesen letartóztatottat – környezetét jobban ismerve – nem engedte el.

A Bv. tvr. 117. § (1) bekezdés e) pontja szerint (amely nem változott) „Az előzetesen letartóztatott köteles... a tartására fordított összeget a munkadíjból megfizetni.”

A 33. § (1) bekezdés g) pontja pedig úgy rendelkezik, hogy az elítélt köteles „a tartására fordított költséghez hozzájárulni, kivéve, ha önhibáján kívüli okból nem dolgozik és nem részesül nyugellátásban.” Nyilvánvaló, hogy az előzetesen letartóztatott sem lehet rosszabb helyzetben, mint a jogerősen elítélt. Ő is csak „hozzájárulni” köteles a tartási költségekhez, nem pedig teljes egészében fedezni azt. Sőt – a törvényhozói magyarázat szerint – az előzetesen letartóztatott még a nyugellátásából sem kötelezhető tartási költségeihez való hozzájárulás fizetésére, mint az elítélt. (Ugyanis kérésére, amennyiben nyugellátásban részesül, ennek folyósítását kérheti az intézethez is.) Az előzetesen letartóztatottak tudatában nemigen kérik a már megállapított nyugellátásuknak a fogva tartó intézethez történő folyósítását.

A Bv. tvr. 121. § csak a fiatalkorú előzetesen letartóztatottal szembeni magánélezárás felső határáról rendelkezik (10 nap); a látogató fogadásától való eltiltás kizárását elhagyja. Magánélezárás fenytéssel

szemben az előzetesen letartóztatott is fel-lebkezőssel élhet a bv. bíróhoz. A Bv. tvr. 116. § (1) bekezdése alapján az ügyész és a bíró rendelkezési joga nem változott. A bíróság által kiállított értesítéseken azonban nemigen szerepel az, hogy a bíróságok él-nének rendelkezési jogukkal. Helyes lenne a fogdákra is kiterjeszteni ezt a rendelkezési jogot, amire az illetékes jogalkotónak javaslatot kell tenni. Folyamatban van az őri-zet és előzetes letartóztatás rendőrségi fog-dában végrehajtásáról szóló BM- rendelet és a BM-utasítás módosítása, a törvénnyel és a bv. intézetek gyakorlatával történő szinkronba hozása.

Kirendelt védő

Az országos tapasztalatok szerint az előzetesen letartóztatottak büntetőeljárás-i jogai biztosítása körében továbbra sem megfelelő a kirendelt védőkkel való kapcsolattartás. Fejér megyében a többszöri jelzést követően figyelemre méltó javaslatot dolgoztak ki. A Székesfehérvári Bv. Intézetben fogva tartott előzetesen letartóztatottak körében végzett havi törvényességi vizsgálatok alkalmával ugyanis többször felmerült olyan panasz, hogy az előzetesen letartóztatottak a kirendelt védőkkel nem tudnak kapcsolatot teremteni, mivel nem ismerik sem a kirendelt védő nevét, sem irodájának címét. Kötelező védelem esetén a nyomozóhatóság általában még a gyanúsított kihallgatása előtt, de legkésőbb a kihallgatást követően intézkedik a védő kirendelése érdekében, amennyiben a gyanúsítottnak nincs meghatalmazott védője. A kirendelés már névreszólóan történik, így az esetek többségében lehetőség van arra, hogy az ügyben eljáró vizsgáló a gyanúsítottal a kihallgatáskor nyomban közölje a

kirendelt védő nevét és irodája címét. Más esetekben pedig a kihallgatás után nyílik erre lehetőség. Olyan gyakorlatot kezdeményeztek, hogy e közlés megtörténtét – ha a kihallgatáskor lehetséges – a gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyv záró részében foglalja írásba a vizsgáló, más esetekben pedig egy rövid – kizárólag közlésre szorítókozó – levélben közölje a nyomozóhatóság a gyanúsítottal a kirendelt védő nevét és irodájának címét. Így elejét lehetne venni azoknak a később felmerülő panaszoknak, hogy a védővel való kapcsolatteremtés lehetősége az előzetesen letartóztatott gyanúsítottak nincs megadva, mert nem tudja, hogy a nyomozóhatóság kit rendelt ki védőjéül és ezért nem tud neki a bv. intézetből írni a kapcsolat felvétele érdekében. (Ellenkező esetben ugyanis csak az a megoldás kínálkozna, hogy minden egyes panasz alkalmával az ügyésznek a rendőrkapitányságot kellene levélben megkeresni; közölje a letartóztatott védőjének nevét és címét az ügyészségen keresztül a letartóztatottal. Ez lényegesen több adminisztrációs munkával járna, mint az előbb javasolt megoldás.)

Mind többen jelentkeznek a fogvatartottak közül *bv. felügyeleti ügyészi meghallgatásra*. E meghallgatások során legtöbbször a büntetőeljárásban felmerült panaszaiuk intézését sérelmezték. A bv. felügyeleti ügyészek a nyomozásfelügyeleti szakággal együttműködve igyekeztek a panaszokat megnyugtató módon rendezni.

Külföldiek

Nagy gondot okoz és mind több panasz megy különféle fórumokhoz és hatóságokhoz, hogy a külföldiek bűnügyekben a határozatokat magyar nyelven kapják meg.

Változatlanul nem történt előrelépés a vádirat lefordításának kérdésében. Habár konkrét ügyben a Békés Megyei Bíróság mint másodfokú bíróság Bf. 432/1992/15. szám alatt hozott végzésében hangsúlyozta, a főügyészség indítványának megfelelően, hogy a Be. 261. § (1) bekezdése alapján hatályon kívül kell helyezni, az első fokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasítani, ha magyar nyelven nem tudó magyarul kapja meg a vádiratot.

A Be. 8. § (1) bekezdése szerint a magyar nyelv nem tudása miatt senkit nem érhet hátrány. A Be. 181. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a vádlottnak az idézést a vádirattal együtt legalább 8 nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni. Az adott esetben a vádlott a magyar nyelven készült vádiratot megkapta ugyan jóval a tárgyalás előtt, de előzetes letartóztatása miatt a vádirat lényegét csak a tárgyaláson ismerhette meg, amikor a tolmács azt számára lefordította. A Békés Megyei Főügyészség szerint ez nem pótolta a megjelölt jogszabályi rendelkezések érvényesülését, így az első fokú ítélet hatályon kívül helyezése a Be. 261. § (1) bekezdése szerinti okból nem mellőzhető. A másodfokú bíróság maradéktalanul osztotta a Békés Megyei Főügyészség ismertetett álláspontját. Hangsúlyozottan rámutatott, hogy a Be. 8. §-ában meghatározott, *az anyanyelv használatáról rendelkező büntetőeljárás alapelv*, amely szerint a magyar nyelv nem tudása miatt senkit sem érhet hátrány, annyit jelent konkrétan: a magyar nyelvet nem ismerő vádlottat ugyanolyan helyzetbe kell hozni, mint a magyar nyelvet ismerőt. Tehát például a kézbesítés az adott irat azon a nyelven történő kézbesítését jelenti, amely nyelvet a vádlott ismer. A vádirat kézbesítésére vonatkozó büntetőeljárás szabály a

büntetőeljárás törvény egyik garanciális alapelvével, *a vádlottnak a védelemhez fűződő jogával* áll szoros összefüggésben, a vádirat kézbesítésére vonatkozó említett jogszabályi rendelkezés biztosítja ugyanis a vádlott jogát, hogy felkészüljön a tárgyalásra, s a büntetőeljárás törvényben meghatározott módon védekezhessen. A Be. 181. § (1) bekezdésének célja ugyanis az, hogy a vádlottnak és védőjének módja legyen a vádiratra észrevételeket tenni, a tárgyalásra felkészülni és erről nem mondhatnak le. Mindezek után az ítélet hatályon kívül helyezése csak akkor mellőzhető, ha az eljárási szabálysértés az ítéletet lényegesen nem befolyásolta. Ez az álláspont tükröződik a Bírósági Határozatok 1985/7. számában 259. szám alatt közölt *eseti döntésben* is. A megyei bíróság a Be. 261. § (1) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte az elsőfokú bíróság ítéletét a konkrét ügyben és előírta, hogy *„a megismételt eljárás során a fenti eljárási szabálysértést kiküszöbölve kell az ügyben az elsőfokú bíróságnak eljárnia és ezen túlmenően is egész eljárása során figyelembe kell vennie a fentebb megjelölt büntetőeljárás intézkedéseket.*” Nem rendelkezett azonban a megyei bíróság arról, hogy a vádiratot mely szervnek kell lefordítania. Tekintettel arra, hogy a vádemelés befejeződik akkor, amikor a vádirat megérkezik a bírósághoz, a vádirat kikézbésítése az idézéssel együtt a bíróság feladata, nem ügyészi feladat. A tárgyalás előkészítése során születet több olyan döntés is, ami ellentmondásba kerülne, ha ez ügyészi feladat lenne. Így a bíróságnak a tárgyalás elkészítése során joga van az eljárást megszüntetni, de vissza is küldheti az ügyet pótnyomozásra. Tehát e probléma a bíróság előtti eljárásban merül fel. A Polgári és Politikai Jogok Nemzetköz-

zi Egyezség-okmánya 14. cikk 3/a. pontja, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló egyezmény, illetve az Emberi Jogok Európai Egyezménye 1. fejezet 5. cikk 2. pontja, 6. cikk 3/a-b. pontja értelmében *a gyanúsított személynek joga, hogy a legrészletesebb módon tájékoztatás az általa értett nyelven az ellene felhozott vád természetéről és indokairól, rendelkezzen a védekezésének előkészítéséhez szükséges idővel és eszközökkel.* Az előzetes letartóztatás kérdésében (annak elrendelése, fenntartása) hozott végzés lefordíttatásáról is a bíróság köteles gondoskodni.

Problémaként merült fel, hogy a „fogvatartottas ügyek” tárgyalását délutánra tűzik ki a bíróságon, és a szabadítással kapcsolatos rendelkezést már a bv. intézet nem tudja végrehajtani, mivel az a bv. intézeti munkaidő után születik. Véleményünk szerint e kérdésben is a jobb együttműködés, kapcsolattartás előrelépést eredményezhetne.

A Bv. Központi Kórházban tapasztalta a törvényességi felügyeletet ellátó ügyész, hogy az egyik ügyben egy rendőr zászlós ügy rendelkezett: a gyanúsított látogatót nem fogadhat. Az ügy előadójának e közlését az igazgatási szolgálat rávezette az átkísérési utasításra és ezért a nevelő a gyanúsított számára nem engedélyezett beszélőt. Nagyon helyeselhetően kifogásolta a bv. felügyeleti ügyész ezt az esetet, hiszen itt *törvénysértő jogkorlátozásról* volt szó, a kapcsolattartás kérdésében korlátozó rendelkezést a tárgyalás előkészítése során hozott határozatig csak az ügyész, azt követően pedig kizárólag a bíróság tehet a Bv. tvr. 116. § (1) bekezdése alapján. Az ügyészi rendelkezési joggal kapcsolatban az 1101/1993 számú főosztályvezetői utasí-

Nehezebb helyzetben vannak a külföldi fogvatartottak

tással módosították az 1101/1983 számú főosztályvezetői utasítást. A módosítás az év első felében történt, azt követően jelent meg a Bv. tvr.-t módosító új törvény, amely ismét indokolttá teszi az 1101/1983 számú főosztályvezetői utasítás módosítását. Ehhez azonban mindenképpen célszerű megvárni az új Bv. Szabályzat megalkotását, hiszen a főosztályvezetői utasítás első pontja a hatályos Bv. Szabályzat 145. § (2) bekezdésében felsoroltakra vonatkozó ügyészi rendelkezési jog gyakorlását tartalmazza.

Előzetesek

Az előzetes letartóztatás megszakításáról (Bv. Szabályzat 141. §) és a szabadságvesztés-büntetés foganatba vételéről a bv. intézet csak azt a bíróságot tudja értesíteni,

amely az előzetes letartóztatást elrendelte, illetve meghosszabbította, mivel csak annak az ügyszámát ismeri, az áll rendelkezésére. A bíróságnak azonban nincs szüksége erre az információra, sokkal inkább szüksége lenne a nyomozásfelügyeletet gyakorló ügyésznek, akinek személyéről viszont a bv. intézetnek nincs tudomása. Így előfordult, hogy a megszakítás után az elítélt a büntetését letöltötte, de az eredeti előzetes letartóztatás meghosszabbításáról, illetve fenntartásáról nem intézkedtek.

Eltérő gyakorlat alakult ki abban a kérdésben, hogy a szabadságvesztés letöltése után az előzetes letartóztatást minden esetben ismét el kell-e rendelni vagy meg kell-e hosszabbítani, illetőleg az elrendelés (meghosszabbítás) tartamából még le nem töltött időt foganatba lehet-e venni.

Álláspontunk szerint, ha a foganatba

vett szabadságvesztést a terhelt az előzetes letartóztatás eredeti időtartamán belül tölti le, akkor a hátralévő időre feléled a korábban elrendelt (meghosszabbított) előzetes letartóztatás és újabb intézkedés csak akkor szükséges, ha ez a határidő lejár. Amennyiben viszont a szabadságvesztés letöltése közben az előzetes letartóztatás naptári napban is megjelölt határideje lejár, az előzetes letartóztatás a szabadságvesztés foganatba vételének napjával megszűntnek tekintendő. Ebben az esetben – természetesen a szabadságvesztés letöltése előtt – ismét dönteni kell az előzetes letartóztatás kérdésében, amire az ügyésznek indítványt kell tennie. További kérdés, hogy ilyenkor a fogva tartás helye szerinti bíróság, vagy pedig a folyamatban lévő ügyben eljáró bíróság döntsön-e az előzetes letartóztatásról. A helyes gyakorlat az lehet, ami a fogva tartás kérdésében.

Ügyészi fellebbezés

A Be. 379. § (4) bekezdése alkalmazási, értelmezési gyakorlatának figyelemmel kísérése olyan bírósági gyakorlatot mutatott, amely az *ügyészi fellebbezés halasztó hatályát* oly módon értelmezi, miszerint a halasztó hatály kizárólag a kényszerintézkedés lejártának időpontjáig érvényes, tehát azon időpontig, amelyet a kényszerintézkedésről legutóbb hozott végrehajtandó határozat tartalmaz. E jogértelmezésen alapuló bírósági gyakorlat lényegében annullálja a Be. erre vonatkozó szabályai szerinti halasztó hatályának a konkrét fellebbezéshez kapcsolódó érvényesülését. Javasolták már a Legfelsőbb Bíróságnak, hogy a kérdést tűzze napirendre. A válaszból kitűnően kollégiumi állásfoglalás meghozat

alát nem tartják szükségesnek. Álláspontjuk szerint a jelzett probléma a Be. 379/A. §-ának (4) bekezdésében szabályozott esetekben fordulhat elő, nevezetesen akkor, amikor az ügyész – a kényszerintézkedés határidejének lejártá előtt öt nappal - indítványt tesz a meghosszabbításra, illetve, ha a gyanúsított vagy védője a kényszerintézkedés megszüntetése iránt kérelmet terjeszt elő. A bíróság ilyenkor többnyire meghallgatáson kívül határoz, s amennyiben határozata az előzetes letartóztatás, illetőleg az ideiglenes kényszergyógykezelés megszüntetéséről szól, a Be. 379/B. §-ának (4) bekezdése az irányadó. Vagyis e határozat az ügyész fellebbezési határidejének lejártáig nem hajtható végre, ha pedig az ügyész a kényszerintézkedés megszüntetése miatt bejelentette a fellebbezését, a perorvoslatnak a határozat végrehajtására halasztó hatálya van. Szerinte ez a halasztó hatály csak annyit jelent: a bíróság – annak ellenére, hogy a kényszerintézkedés további fenntartását szükségtelennek tartotta, s ezért azt megszüntette – határozatának végrehajtását nem rendelheti el, azaz a fogva tartást foganatosító intézetnek nem adhat utasítást a gyanúsított azonnali szabadlábra helyezésére. A megszüntető határozat meghozatalának ténye ugyanis önmagában még nem elegendő a szabadításhoz, ehhez szükséges az is, hogy a bíróság a határozatát végrehajthatónak nyilvánítsa, s a végrehajtásra utasítást adjon.

A Be. 96. §-ának (2) bekezdése értelmében viszont az előzetes letartóztatást nyomban meg kell szüntetni, ha elrendelésének oka megszűnt (ez mérlegelést igényel, melyről az ügyész vagy a bíróság határoz), vagy ha tartama meghosszabbítás nélkül lejárt (ez pedig olyan objektív tény, amelyet az előzetes letartóztatást foganato

sító intézet kísér figyelemmel). Minthogy a vádirat benyújtása előtt elrendelt előzetes letartóztatás mindig – a helyi, a megyei vagy a Legfelsőbb Bíróság által megjelölt – konkrét időpontig tart, nyilvánvaló, hogy a határidő lejártát észlelve a bv. intézetnek – amennyiben nem kapott értesítést a meghosszabbításról – a gyanúsítottat szabadlábra kell helyezni. Ebből értelemszerűen az következik, hogy az ügyészi fellebbezésnek a kényszerintézkedést megszüntető határozatra a másodfokú bíróság döntésének meghozataláig gyakorolt – a Be. 379/B. § (4) bekezdésében rögzített – halasztó hatálya kizárólag a kényszerintézkedés lejártának időpontjáig érvényes, vagyis azon időpont leteltéig, amelyet a kényszerintézkedés tárgyában a legutóbb hozott végrehajtandó határozat tartalmaz. Amennyiben tehát a másodfokú eljárás lefolytatását megelőzően a kényszerintézkedés tartama – meghosszabbítás hiányában – lejárt, a bv. intézetnek a gyanúsítottat – tekintet nélkül a még elbírálatlan ügyészi fellebbezésre – szabadítania kell. A hatályos törvényi rendelkezés nem ad alapot olyan jogértelmezésre, miszerint a bíróságnak a megszüntetésről határozó végzése az előzetes fogvatartást – az eredeti lejárati határidejét mintegy megszüntetve – a fellebbezés elbírálásának időpontjáig meghosszabbítaná. Ez a helyzet persze kétségtelenül azt eredményezheti, hogy a másodfokú bíróság megváltoztató végzése esetén az időközben már szabadult gyanúsított kézrekerítése némelykor nehézséggel jár. Mindez azonban – a jogszabály esetleges módosításán túl – csupán úgy kerülhető el, hogy az ügyész – figyelembe véve az előzetes kényszerintézkedés lejártának közeli időpontját – az általa szükségesnek ítélt fellebbezést késlekedés nélkül benyújtja, a bíró-

ság pedig haladéktalanul felterjeszti az iratokat a fellebbezés elbírálására jogosult bírósághoz. Mindenképpen indokolt, hogy a kodifikátorok a büntetőeljárásról szóló törvény módosítása vagy egy büntetőeljárás törvény megalkotása során erre a kérdésre nagy figyelmet fordítsanak. Egyébként a gyakorlat felvetett olyan kérdést is, hogy honnan kell számítani az előzetes letartóztatás időtartamát abban az esetben, amikor a terhelt az elrendelt előzetes letartóztatás lejárati időpontjában azért szabadul, mert a meghosszabbításról szóló értesítés a lejárati időpontig nem érkezik meg a bv. intézethez, majd utóbb a meghosszabbító végzés alapján foganatosítják az előzetes letartóztatást. A meghosszabbítás határidejének számításánál ilyenkor is a meghosszabbítás tárgyában hozott végzés kelte az irányadó, függetlenül a tényleges fogvatartás vétele időpontjától. Amennyiben ez a határidő eltelt, a meghosszabbító végzés már nem tekinthető joghatályosnak, a bíróságnak ebben az esetben – amennyiben annak indokai továbbra is fennállnak – ismét el kellene rendelnie a terhelt előzetes letartóztatását.

Fogdák

A fogdaviszsgálatok tapasztalatai szerint előfordult, hogy hiányzott a rendelvény, s a terhelt befogadását követően csak hosszabb idő elteltével került sor orvosi vizsgálatra. Ez a fogdaviszsgálatok rendszerességét indokolja. Mindössze a fogdák 42 százaléka (52) kapott megfelelő értékelést. 17-et bezártak, 17 sürgős korszerűsítésre szorul.

A rendelkezési jog gyakorlásakor tapasztalták, hogy maga a bíróság rendelkezett törvénysértően a végrehajtásról, így például előfordult, hogy megyei bíróság előzetes letartóztatásba helyezett terheltet

törvénytől munkavégzésre kötelezett.

Intézkedések, többszöri figyelemfelhívások ellenére sem tapasztalható lényegesebb változás a fogdák egy részében, ahol anyagi eszközök hiányára hivatkoztak. A Belügyminisztérium is felmérte a helyzetet és az anyagi eszközöket oda csoportosították ahol legsürgősebbnek ítélték a javítást. Ígéretet kaptunk, hogy a fogdák felújítását folyamatosan elvégzik. Az elért eredmények ellenére továbbra sem mondható egy részük kielégítőnek és az európai normának megfelelő állapotúnak. Kényszerűségből jelenleg is működnek olyan 1990 előtt épült rendőrségi fogdák, melyek építési sajátosságai, méreteik és felszereltségük miatt a nemzetközi előírásoknak nem felelnek meg. Emiatt is csorbát szenvednek a fogvatartottak jogai, így például nincs meg az előírt módon a szabad levegőn tartózkodás lehetősége. Az Országos Rendőr-főkapitányság álláspontja szerint „a nemzetközi elvárásoknak megfelelően korszerű európai szintű regionális szervezetszerű országos fogdahálózat megteremtésére további 600-800 millió forint fejlesztési támogatásra lenne szükség.”

A büntetés-végrehajtás biztonságához fűződő érdekek nem teszik lehetővé a levéltitok korlátlan megőrzését. Az elítéltek levelezése a büntetés-végrehajtás biztonságára szempontjából a nemzetközi gyakorlattal egyezően szűrőpróbaszerűen ellenőrizhető. A levelezés ellenőrzésének általános szabálya alól a Bv. tvr. 36. § (5) bekezdés d) pontja – a nemzetközi gyakorlat figyelembevételével – kiveti azokat a leveleket, amelyeket az elítélt hatóságokhoz vagy nemzetközi szervezetekhez címzett, továbbá a Be. 44. § (6) bekezdése értelmében nem terjed ki az ellenőrzés lehetősége

az elítélteknek a védővel folytatott levelezésére. A hatóság fogalmát sem a Bv. tvr., sem a Be., sem pedig a Btk. értelmező rendelkezései nem határozzák meg. A szakirodalom a hatóság kifejezést a közhatalommal felruházott állami szerv – államhatalmi, illetve közhatalmi, közigazgatási szervek, bíróság, ügyészség – megjelölésére alkalmazza. Ebben az értelemben hatóságon olyan szervet kell érteni, amely természetes és jogi személyekre kötelező határozatokat hozhat, intézkedéseket tehet és ezek érvényesítése érdekében állami kényszerintézkedéseket is alkalmazhat. A hatóságnak ez a megközelítése a büntetőeljárás szempontjából is irányadó. Egyébként a közigazgatási szakirodalom a következőképpen határozza meg: „*hatóság olyan állami szerv, amely a hatáskörébe utal ügyekben minden természetes és jogi személyre, szervekre, beleértve a területén tartózkodó külföldieket is, kötelező, a hatóság rendelkezésére álló törvényes eszközökkel biztosítható jogokat és kikényszeríthető kötelezettségeket állapíthat meg.*”

A büntetés-végrehajtás szervezetén belül elhelyezkedő egyes bv. intézetek olyan sajátos jellegű szervek, amelyek specifikus helyzetükből adódóan csak a bíróságok határozatai által érintett állampolgárok meghatározott csoportjaival kapcsolatban rendelkeznek – jogszabály által meghatározott – végrehajtási jogokkal és köteleességekkel. Az intézetek végrehajtó-rendelkező jogosítványa úgy az érintett személyek körére, mint a rendelkezés időtartamára nézve egyaránt behatárolt. Általános hatósági jogosítványokkal a bv. intézetek ebből adódóan tehát nem rendelkeznek, e törvényhely alkalmazási körében hatóságnak nem tekinthetők.

Közkegyelem

A közkegyelemmel kapcsolatban a végrehajtó szerveknek azonnal dönteniük kellett, hiába várták a bírósági állásfoglalást, eseti döntés nem volt. Az előző évben még január elején a különféle esetekre nézve a Legfőbb Ügyészség Bv. Felügyeleti Osztálya feljegyzésben rögzítette állásfoglalását. Ennek az ügyészi állásfoglalásnak az alapján jártak el a bv. intézetek közel egy éven át. Majd konkrét ügyben úgy foglalt állást a Legfelsőbb Bíróság, ahogyan az ügyészi feljegyzésben ez majd közel egy évvel korábban megtalálható volt. Addig viszont több mint 1500 elítélt ügyében kellett dönteni azonnal vagy az esedékesség időpontjában. Tapasztalható volt, hogy nehezen értették meg: nem a Btk.-ban meghatározott feltételes szabadságra bocsátási feltételeket kell vizsgálni. A közkegyelemről szóló törvény nem írta elő a feltételek vizsgálatát. Amiről nem szól a törvény, az az elítélt terhére nem írható. A *feltételes szabadsághoz* hasonló dologról van szó, de már nem vonatkozik rá a feltételes szabadságról szóló az a rendelkezés, hogy le kell töltenie. Ha vonatkozott volna rá más is, akkor azt is bevette volna a törvényhozó a törvénybe, így azt is, hogy nem is bocsátható feltételes szabadságra újabb bűnelkövetés esetén. Nem feltételes szabadság tehát, hanem ahhoz hasonló jogintézmény.

A bv. intézetek és a bv. vállalatok szétválása folyamatban van, illetve megtörtént, mindegyikük élére külön-külön vezető került. Az ezzel kapcsolatos szubjektív és objektív nehézségekkel találkozhattunk a bv. intézetekben.

A szabadságvesztés végrehajtásakor törvénysértően előfordult *előbb törtető szabadtítás*. Az ezt elkövető bv. dolgozót fegyelmi úton felelősségre vonták.

Ideiglenes távollét

Az IM Bv. országos parancsnokának a törvény megjelenését követő intézkedései közé tartozik a 0255/1993 szám alatti intézkedése az engedéllyel a bv. intézeten kívül ideiglenes jelleggel tartózkodó elítélt ügyének intézésével kapcsolatos eljárás szabályairól. 1993. április 15-étől – az új törvény alapján – az elítélt a bv. intézet parancsnokának engedélyével az alábbi jogcímenek meghatározott időtartamra a bv. intézetet ideiglenesen elhagyhatja: *rövid tartamú eltávozás, kimaradás, eltávozás* (a fogház és börtönfokozatban a bv. bíró által enyhébb szabályok alkalmazásának engedélyezése esetén és az átmeneti csoportba tartozóknál. A Bv. tvr. 28/A. § (1) bekezdés a) pontja alapján a havonta legfeljebb négy alkalommal engedélyezhető eltávozásba nem számít be, ha az eltávozást a látogató bv. intézeten kívüli fogadása céljából engedélyezték), *a büntetés-félbeszakítás, súlyos beteg hozzátartozó meglátogatása felügyelet nélkül, illetve a hozzátartozó temetésén való részvétel, s a bv. intézeten kívül szervezett munkahelyen felügyelet nélkül végzett munka*. Ha a bv. intézet parancsnoka engedélyezte az elítéltnak a bv. intézet ideiglenes elhagyását az iménti jogcímenek valamelyikén, az adatokat be kell jegyezni az „*igazolvány a bv. intézetből ideiglenesen eltávozó elítélt részre*” rendszeresített igazolványba. Az igazolvány az elítélt személyét igazoló okmány, az elítéllet feljogosítja a bv. intézetből való ki-, illetve a bv. intézetbe való belépésre. Ha a bíróság az elítéllet egy vagy több helységeből – város, község –, illetve az ország meghatározott részéből kitiltotta, akkor nem lehet engedélyezni, hogy a bv. intézet ideiglenes elha-

gyásának ideje alatt az elítélt ott tartózkodik. A bv. intézet elhagyásának napján rövid úton értesítik az elítélt tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányság ügyeletét, hogy az elítélt mely időpontban, meddig és melyik községbe, városba kapott engedélyt a kint tartózkodásra. Ha bv. intézet parancsnoka engedélyezte, hogy az elítélt a bv. intézeten kívül szervezett munkahelyen felügyelet nélkül dolgozzon, a visszavonásig érvényes állandó igazolást a bv. intézet parancsnoka adja ki. Az igazolásnak tartalmaznia kell – a személyi adatokon kívül –, hogy az elítélt mely napon, mikor (óra, perc) – hagyhatja el a munkahelyre távozás céljából a bv. intézetet és ugyanazon a napon mikor – óra, perc - köteles visszatérni. Az igazolás tartalmazza az elítélt munkahelyének pontos címét is.

A rendőrség az elfogás helye szerinti legközelebbi bv. intézetbe átkíséri az elítéltet, ha a bv. intézetbe a meghatározott időpontig nem tért vissza, továbbá, ha azt állapítja meg, hogy az elítélt a bv. intézetbe jelentkezés időpontjáig már nem érkezhet vissza. A rendőrség által átkísért elítéltet a bv. intézet akkor veszi át, ha a rendőrségi átkísérési utasítás tartalmazza az elítélt személyazonosságának megállapításához szükséges adatokat, meg az átkísérés indokát. Ha az átkísérés nem abba a bv. intézetbe történik, amely az elítélt eltávozását engedélyezte, az elítélt személyi és büntetés-végrehajtási adatait – az átvétel előtt egyeztetni kell az illetékes bv. intézettel. Ebben az esetben az elítéltet megőrzésként kell befogadni és a következő körszállítással az őt nyilvántartó bv. intézetbe szállítani.

Ha a rendőr az igazoltatás során azt állapítja meg, hogy az elítélt nem abban a helyiségben tartózkodik, amelyet az igazolás megjelöl, ezt a tényt az igazolás „megjegyzés”

részen rögzíti. Az ideiglenes jelleggel az intézetet elhagyó elítélt részére külön tájékoztató készült, amely többek között tartalmazza azt is, hogy az elítélt az igazoláson feltüntetett időpontig a bv. intézetbe nem tér vissza, a rendőrség a legközelebbi bv. intézetbe átkíséri. Ha az engedélyezett távollét alatt bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúját észleli a rendőrség, vagy azt állapítja meg, hogy az elítélt a bv. intézetbe az előírt jelentkezési határidőig visszatérni képtelen, az elítéltet átkíséri a legközelebbi bv. intézetbe. Ha az engedélyezett távollét tartama az 5 napot meghaladja, az elítélt a bv. intézet elhagyása után 48 órán belül köteles jelentkezni a tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságon. Az elítélt a bv. intézet elhagyása után is köteles betartani a jogszabályok rendelkezéseit, embertársainak jogait, azok emberi méltóságát tiszteletben tartani.

Az ideiglenes jelleggel bv. intézeten kívül tartózkodó elítéltek személyi igazolvánnyal továbbra sem rendelkeznek, őket *az intézetek külön igazolással látják el.* Ez a személyi igazolványról szóló módosított 5/1985 (XII. 22.) BM-rendelet 12. §-ának változatlanul maradt előírása alapján történik. Az igazolvány a bv. intézeten kívüli tartózkodás jogcímén, időtartamán és helyén kívül tartalmazza a bíróság által alkalmazott *kitiltás* (Btk. 60. §) *helyét*, ahol az elítélt nem tartózkodhat, amire az országos rendőr-főkapitány 3/1993 számú körlevele külön is felhívta a figyelmet.

Ha a rendőr észleli, hogy az elítélt az eltávozási időn túl tartózkodik a bv. intézeten kívül, a vele szemben alkalmazandó intézkedések során figyelemmel kell lennie az 1/1990 (I. 10.) BM-rendelettel közzétett *Rendőrség Szolgálati Szabályzata* (továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) előírásai-

Az eltávozásról vissza nem térő előállítás

ra. Ennek 163/B. pontja szerint el kell fogni azt, aki az őrizetbe vételre jogosult hatóság vagy annak valamely szerve őrizetéből megszökött. A Szolgálati Szabályzat 156/A. pontja szerint elő kell állítani, akit a rendőr elfogott. Ha a bv. intézetből engedéllyel eltávozott a meghatározott időre az intézetbe nem tér vissza, úgy ez időponttól kezdve a távolléte – az eset körülményeitől függően – engedély nélkül bv. intézetből történő távollétként – azaz szökésként – is értékelhető. Ezért tehát elfogására és előállítására megalapozottan kerülhet sor. A Szolgálati Szabályzat 156/B. pontja szerint elő kell állítani azt, aki a rendőr felszólítására nem tudja magát hitelt érdemlően igazolni. Értelemszerű az előállítás akkor is, ha a bv. intézetbe történő visszaérkezés előírt időpontja nem múlt még el, ám az igazoltatás vagy egyéb rendőri intézkedés helyéből és idejéből minden kétséget kizáró módon megállapítható, hogy a megjelölt

időpontra az igazolványt kiállító bv. intézetbe visszaérkeznie fizikailag lehetetlen. A Szolgálati Szabályzat szerint az előállítást megalapozó *hatósági őrizetből történő megszökés* nem azonos a Btk. 245. §-ában írt fogolyszökés bűncselekményével; ez utóbbi fogalom (tényállás) a szűkebb. A Szolgálati Szabályzat 222/C. pontja szerinti *fegyverhasználatot* a Btk.-ban szereplő fogolyszökés bűncselekménye alapozza meg. Ezért a bv. intézetet jogszerűen elhagyó elítélt meghatározott időre történő vissza nem térése önmagában nem minősül a Szolgálati Szabályzat szerint fegyverhasználatot megalapozó fogolyszökésnek.

Az eltávozási idő lejártáig a bv. intézetbe vissza nem térőt a legközelebbi rendőri szervhez kell előállítani. E rendőri szerv intézkedésre jogosult dolgozója gondoskodik az előállítottaknak a legközelebbi bv. intézetbe történő átkíséréséről. Az előállítás során figyelemmel kell lenni arra, hogy an-

nak maximális időtartama 4 óra – kivételesen indokolt esetben 8 óra – lehet (39/1974 ((XI. 1.)) MT-rendelet 13. § (3) bekezdése.) A rendőri szervhez történő előállítástól kezdődően azonban már nem előállítás, hanem a szabadságvesztés végrehajtásának ideiglenes fogvatartásba vétele történik. A rendőri intézkedés során megállapíthatóvá válhat, hogy az intézkedés alá vontnak a bv. intézetbe történő visszatérési időpontja ugyan nem múlt még el, de az elítélt az ország területének azon részén tartózkodik, amelyen – az igazolvány tartalma szerint – nem tartózkodhatna. Ez esetben a rendőr személyi szabadságot korlátozó intézkedést nem alkalmazhat. Az igazoltatás tényét és helyét az elítéltnél lévő igazolás e célra rendelkezésre álló rovatában rögzítenie kell. Ha a rendőr a bv. intézetből ideiglenesen távol lévő személy által elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés alapos gyanúját észleli, eljárására az általános szabályok az irányadók.

Az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi XVII. számú tvr. 3. § (2) bekezdése alapján a fegyveres testületeknek – így a rendőrségnek és a büntetés- végrehajtásnak is – együtt kell működnie. Ezen együttműködés keretében a rendőrség területi vagy helyi szervének vezetője a működési területén lévő bv. intézet parancsnokával közli az olyan közeljövőben várható fontosabb eseményeket (kulturális vagy sportrendezvények, védett vezetők látogatása stb.), melyeken az elítéltek jelenléte a rendfenntartást potenciálisan veszélyezteti. Kezdeményezheti, hogy ennek időtartamára az elítéltek eltávozzát, kimaradást ne kapjanak. Ugyanezen előírások alkalmazhatók a rendőri események (tömegszerecséltenség, katasztrófa stb.) bekövetkezése esetén.

Enyhébb végrehajtási szabályok

A végrehajtási szabályokban történt enyhítések közül kiemelhető, hogy az új törvény 28/A. §-ának rendelkezése lehetővé tette az úgynevezett *enyhébb végrehajtási szabályok* alkalmazását. E szerint, ha az elítélt fogház, illetve börtönfokozatú szabadságvesztéséből legalább három, illetve hat hónapot kitöltött, a bv. bíró úgy rendelkezhethet, hogy a fogház, illetve börtönfokozatra vonatkozó szabályoknál enyhébbek alkalmazhatók. Az eddigi tapasztalatok szerint ez az átlagosnál kényelmesebb, komfortosabb elhelyezést, esetleg külön körletrészt és „lazább” napirendet, az intézet meghatározott területén szabaddabb mozgási lehetőséget jelent. A törvény ezenkívül lehetőséget ad arra, hogy az elítélt a bv. intézetből 24 órát, kivételesen 48 órát meg nem haladó időre, havonta legfeljebb négy alkalommal eltávozzhat azokon a napokon, amikor nem végez munkát, tehát elsősorban a heti pihenőnapok, szabadnapok jöhetnek szóba. A személyes szükségletére fordítható pénzt készpénzben is megkaphatja, és azt az intézetben kívül elköltheti. A látogatóját a bv. intézetben kívül fogadhatja, és ez minden egyéb eltávozási lehetőségtől független. Ha a bv. intézeten kívül dolgozik, a felügyelete mellőzhető. A törvény nem tesz különbséget az enyhébb szabályok alkalmazása során a fogház- és börtönfokozatok között (a letölthető időt kivéve), tehát elvileg a fogházfokozat szabályainál enyhébb végrehajtási szabályok között tölthető el a börtönfokozat. Szintén nincs törvényi akadálya annak, hogy az enyhébb végrehajtási fokozatba helyezett volt fegy-

házas elítelt is részesülhessen ebben a kedvezményben.

Végrehajtási jogszabály hiányában még nem lehet egyértelműen választ adni arra a kérdésre, hogy a három, illetve hat hónapos időtartamba beszámítható-e az előzetes letartóztatás ideje. Az eltávozási lehetőségek számát, a kifizetendő pénzösszeg nagyságát, valamint az intézetet kívüli látogatófogadási lehetőségek időtartamát az intézet parancsnoka határozza meg, figyelembe véve az elítelt kapcsolattartási lehetőségeit, valamint az intézet adottságait. Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának engedélyezését a bv. bírónál kezdeményezheti az intézet, de ilyen kérelmet benyújthat az elítelt, illetve a védője is.

A bv. intézetekbe történő befogadás során változatlanul sok tetűvel és rühvel fertőzöttet észlelnek. Például 1992-ben 728 tetves, 144 rühes személyt fogadtak be. A tetves befogadottak száma csökkent (1991-ben 787 volt), a rühesek fele még mindig a rendőrségi fogdákból kerül át ilyen fertőzöttek a bv. intézetbe.

A bv. intézetekben a HIV-szűrések folyamatosan történnek, 1992-ben 15 782 elítelt szűrését végezték el. Felmerül azonban, mi lesz az eltávozásról visszatérőkkel, esetleg őket ismét újra szűrik-e.

Az eljárások elhúzódása miatt a gyakorlatban furcsa helyzet is előadódik. Az elítelt egyazon időpontban feltételes szabadságot és szabadságvesztést párhuzamosan nem tölthet (BJD. 8734. számú eseti döntés BH 1981/1-2. számú, illetve a BH 1988. évi 5. szám alatt közölt jogeset - Btv. III. 1302/1987. számú határozat.) A kommentár által hivatkozott kollégiumi ál-

lásfoglalás csak értelmezheti a törvényt, de kötelező jelleggel nem rendelkezhet. Igaz, hogy az 1/A/3. pontja példálózóan mást akar mondani, ez azonban csak példálózás, de nem szakítás a bírói gyakorlattal, amelyet szem előtt kell tartanunk. Az új bv. szabályzat megalkotásáig is a Legfelsőbb Bíróság törvényességi határozata szolgálhat alapul, még ha a Btk. magyarázata nincs is összhangban vele minden szempontból (például 136. oldal).

Mellék- büntetések

A mellékbüntetések végrehajtásakor zavart okozott egy ORFK által kiadott főosztályvezetői intézkedés, amely – ameddig hatályban volt – ellentétes volt a Bv. tvr. 70-71. §-aiban foglaltakkal, a 39/1974. (XII. 1.) MT számú rendelet 7. § e) pontjával, a 4/1968. BM számú utasítással, a 107/1979., valamint a 108/1979. (IK. 8.) IM számú utasítások előírásaival.*

Szűrőpróbaszerű vizsgálatok tapasztalatai szerint a mellékbüntetésre ítélt büntetésének lejáratát tévesen jelölték meg, helytelenül alkalmazták a beszámításokat. 1993. január elsején 22 164-en álltak a közügyektől eltiltás hatálya alatt. A BM Adatszolgáltató Hivatal Bűnügyi Nyilvántartó Osztálya által a közügyektől eltiltásokról vezetett nyilvántartás (az ÁNH-tól vették át) nem tartalmazza és tartalmazhatja pontosan, hogy kinek, mikor jár le ezen büntetése; abba mi számít be, mi nem; újabb ilyen büntetés esetén miként alakul a lejárat idő (Btk. 55. § (2) bek., Bv. tvr. 70. §).

A közügyektől eltiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik, de elő-

* Erről e számunkban bővebben ír dr. Lajtár István a közügyektől eltiltás nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló munkájában.

fordulhat, hogy az elítélt halasztást kap a végrehajtás megkezdésére, vagy azért késik a végrehajtás, mert az elítélt kivonja magát alóla. Minden ilyen esetben megválaszolható kérdés, hogy az elítélt mennyi ideig volt jogosan, illetve jogtalanul távol, ettől függően alakul a beszámítási idő. Hasonló problémát vet fel a büntetés-félbeszakítás, a feltételes szabadságra bocsátás, illetve annak megszüntetése, kegyelmi elhatározás, újabb elítélés, fogva tartás esete stb.

Az elközség végrehajtásával kapcsolatos gondok sem lettek kevesebbek. Egyes új törvények nincsenek mindenben szinkronban a Btk.-val, és ez a végrehajtásnál csapódik le. Az egyes főügyészségek által a háromévenkénti kötelező ellenőrzés keretében tartott vizsgálatok szerint különösen nagy gondok vannak a *lefoglalt gépkocsik és jövedéki árak* értékesítésével kapcsolatosan. Túl sokba kerül a gépkocsik tárolása. Az eljárás elhúzódása miatt jelentősen veszítenek az értékekből, nem szólva a szakszerűtlen tárolás és kezelés értékcsökkentő hatásáról.

A pártfogók helyzetének, lehetőségeinek javítása talán elmozdul a holtpontról. Ez sajnos az utógondozásra is rányomja a bélyegét.

Az integráció a *mentesítéssel és a bűnügyi nyilvántartásból való törléssel* fejeződik be végképp egy-egy bűnelkövetéssel, illetve bűnelkövetővel kapcsolatban. A közkegyelmi törvény mentesítési szabályainak gyakori helytelen alkalmazása okozta gondok még meg sem szűntek, s már az új mentesítési szabályok váltanak ki zavarokat a bírósági eljárásban. Jogorvoslatra azonban a büntetőeljárásról szóló hatályos törvény hiányossága miatt nincs le-

hetőség. Sok kérdést tesznek fel a *bv. bírói határozat elleni fellebbezéssel kapcsolatban*.*

Kérdések és vélemények

Az új törvényi szabályozás lehetővé teszi a fogvatartottnak, hogy meglátogassa súlyosan beteg hozzátartozóját és részt vehessen annak temetésén.

Az első hozzászóló álláspontja szerint aggályos az olyan értelmezés, mely szerint ez esetben nincs helye jogorvoslatnak. Figyelemmel az Alkotmánybíróság 5/1992 (I. 30.) AB-határozatára is, a jogorvoslat lehetősége általános, csak akkor nincs helye fellebbezésnek, ha ezt a törvény kifejezetten kimondja. További kérdés, hogy kit illet meg a jogorvoslat joga. Ilyen joga az ügyésznek mindenképpen van, szemben az intézet parancsnokával, akit a jogalkotó e jogosítvánnyal nem ruházott fel. Áthidalható megoldásként javasolta, hogy ilyen esetben az intézet parancsnoka a fellebbezés benyújtására jogosult ügyészhez forduljon a jogorvoslat érdekében. Rámutatott arra: sajnálatos, hogy még mindig nem megoldott az anyanyelv használatával kapcsolatban, hogy a nem magyar állampolgár terhelte akár a vádiratot, akár az előzetes le tartóztatással kapcsolatos határozatot anyanyelvére lefordítva kaphassa kézhez. Álláspontja szerint a bíróságnak eseti döntésben kellene kimondania, hogy a fordítás a bíróság feladata. E körben járható útnak tartaná a bírósági gyakorlat irritálását, esetlegesen precedens provokálását. Utalt arra, hogy a Bv. tvr. 9. §-a rendelkezik a feltételes szabadság megszüntetésekor a szabad-

* Erről bővebben lásd a Börtönügyi Szemle 1993/4. számában dr. Vókó György: A bv. bírói eljárás című dolgozatát. – *A szerk.*

ságvesztés ideiglenes foganatba vételéről. Az ideiglenes foganatba vétel elrendelésére, tartamára a Be-nek az előzetes letartóztatás elrendelésére vonatkozó szabályai az irányadóak. Kiemelte, hogy sok esetben problémát okoz a szabad levegőn tartózkodás, a sétáltatás megoldása, a sokvádlottas ügyek (például kábítószeres ügyek stb.) kapcsán. A Bv. tvr. előírja a szabad levegőn tartózkodás időtartamát csakúgy, mint az elkülönítés szabályait. Nem könnyű a válasz megtalálása, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy egy napon belül objektíve hány órát lehet összesen a bv. intézetben e célra fordítani. Végül utalt arra, hogy a Bv. tvr. módosított rendelkezése értelmében a bv. bíró, amennyiben az elítélt fogva van, a meghallgatást, illetve a tárgyalást a bv. intézetben tartja. E körben problémát jelent a tárgyalás nyilvánosságának a kérdése. Figyelemmel arra, hogy speciális börtönviszonyokról van szó, itt legjobb esetben is csak viszonylagos nyilvánosságról beszélhetünk, nem pedig a Be. szerinti tárgyalás nyilvánosságáról. A problémát a speciális és generális szabályok ütközése okozza.

A második hozzászóló megkérdezte, hogy a rendőrségi fogdában fogva tartott előzetesen letartóztatottnál is érvényesülnek-e a Bv. tvr. 7/B. § (fenyítés elleni fellebbezés lehetősége) rendelkezései. Hangsúlyozta az egységes szabályozás szükségességét. Kiemelte az egységes, részletesebb szabályozás szükségességét. A rendkívüli eseményekről az ügyész számos esetben csak késve értesül, ezért szükséges egységes utasítás kiadásának megfontolása.

A mellékbüntetések végrehajtásának ellenőrzése eleve lehetetlenné válik, ha a mellékbüntetést a rendőrség nem tartja

nyilván. A rendőrkapitányságok a hozzánk érkezett közügyektől eltiltásról szóló értesítéseket irattárba teszik. Álláspontja szerint a fenti intézkedés törvénytörő – a Bv. tvr. 70 §-ába ütközik –, ezért indokolt a mielőbbi intézkedés a törvényes helyzet helyreállítására.

A járművezetéstől eltiltás mellékbüntetés kapcsán problémaként vetette fel, hogy a mellékbüntetés jogerőre emelkedését követően az igazgatásrendszert visszavonja a jogosítványt, egyben közli a terhelttel: vizsgáznia kell. Ha valakit nem közlekedési bűncselekmény miatt ítélnék járművezetéstől eltiltásra, erről a rendőrkapitányság nem tud, ezért ez esetben is felhívja a terhelt figyelmét az utánképzésre és ez jelentős indokolatlan költséget és utánjárást okoz. Megoldást jelenthetne, ha a bíróság a mellékbüntetés értesítőn az „észrevétel” rovatba feltüntetné, hogy nem közlekedési bűncselekményről van szó.

A harmadik hozzászóló rámutatott a következőkre: a Bv. tvr. 118. § (3) bekezdésének esetében az ügyész, mielőtt nyilatkozna arról, hozzájárul-e ahhoz, hogy az előzetesen letartóztatott felügyelettel meglátogathassa súlyos beteg hozzátartozóját, illetőleg részt vehessen hozzátartozója temetésén, szerezzé be a bv. intézet véleményét. Elmondta, a Legfőbb Ügyészség javasolja az Igazságügyi Minisztériumnak, hogy ilyen esetben a vádirat benyújtása után eljáró bírák figyelmét is hívják fel. Indokoltnak tartja továbbá, hogy a Legfőbb Ügyészség a főügyészségeknek ilyen tartalmú körlevelet adjon ki.

A negyedik hozzászóló a helyi bv. intézet képviselőjében elmondta, hogy a Bv. tvr. 42. § (6) bekezdése taxatív sorolja fel, hogy a magánelzárás végrehajtása alatt az elítélt mitől van eltiltva. Utalt rá, hogy a

fogvatartottak több esetben sérelmezték, őket jogtalanul tiltják el a dohányzástól. Iránymutatást kért, hogy a magánelzárásban eltiltható-e az elítélt a dohányzástól. A dohányzást a szabad levegőn tartózkodás, sétáltatás közben is elképzelhetőnek tartja, figyelemmel arra, hogy ekkor a tűzvédelmileg veszélyes helyzet kialakulása is megelőzhető lenne.

Az ötödik hozzászóló szerint az elkülönítés és sétáltatás problematikája kapcsán arra is figyelemmel kell lenni, hogy az érintett terhelt számára előnyösebb megoldást alkalmazzák. Ez pedig szerinte az, hogy biztosítsák a terheltnek a törvényben meghatározott időtartamban a szabad levegőn tartózkodást.

A hatodik hozzászóló bv. bíróként aláhúzta, hogy az új törvénynek a bv. bírói eljárást érintő egyes rendelkezései értelmezésében az országban eltérő gyakorlat alakult ki. Az egységes jogértelmezés hiánya tarthatatlan. Aláhúzta, hogy a bv. bíró köteles minden olyan esetben meghallgatást tartani, amikor nem vesz fel bizonyítást, ez utóbbi esetben a Bv. tvr. tárgyalás tartását teszi kötelezővé. Rámutatott arra, hogy bizonyos esetekben problémát okozhat az a körülmény, hogy a bv. bíró magánelzárás fenyítést kiszabó határozata elleni fellebbezésnek a törvény nem biztosít halasztó hatályt, ezt a jogalkotás fogyatékoságának tartja. Utalt arra, hogy a bv. intézetben tartott tárgyalás esetén a nyilvánosság kérdése valós problémát jelenthet, mert a jogalkotás e körben nem volt teljesen következetes. Hozzászólása végén aláhúzta, hogy köszönetét fejezi ki az előadásokban elhangzottakért, melyek számára megnyugtatót jelentenek, tekintettel arra, hogy az általa követett gyakorlat az elhangzottakkal megegyezik.

A hetedik hozzászóló elmondása szerint gyakorlati problémát jelent a védekezéshez való jog kapcsán az a körülmény, hogy a rendőrségi fogdában – helyi tapasztalat szerint – az ügyvédi beszélő helyiségben a terhelt és a védő közé rács helyett szűnyoghálót helyeznek el. A Be. rendelkezése szerint a terhelt szóban és írásban egyaránt ellenőrzés nélkül érintkezhet a védővel. Kérdés, hogy tekinthető-e ez a védekezéshez való jog sérelmének?

A nyolcadik hozzászóló bv. intézeti parancsnokként rámutatott: az új jogszabályi rendelkezések lehetővé teszik, hogy az ügyész, illetve a vádirat benyújtása után a bíróság engedélyével, az előzetesen letartóztatott felügyelettel meglátogathassa a súlyosan beteg hozzátartozóját és részt vehessen hozzátartozója temetésén. Kérdés azonban, hogy ki viseli a költségeket. Így például, ha az előzetesen letartóztatott az intézetből egy megyén belüli városba szállítják, a felmerülő költség már hozzávetőleg 5400 forint. Az intézet gyakorlata az: ha ez az összeg nem áll rendelkezésre, akkor az előzetesen letartóztatottat nem szállítják el. További problémaként vetette fel, hogy ha egy előzetesen letartóztatott fegyveres kísérettel, megbilincselve vesz részt hozzátartozója temetésén, ez számos további gond forrása lehet. Hasonló módon a terhelt közeli hozzátartozóját a lakásán is meglátogathatja. Kérdés: kötelezhető-e a fenti esetekben a bv. alkalmazott, hogy ilyen helyre elkísérje a terheltet, veszélyeztetve saját személyes biztonságát is. Álláspontja szerint nem. További kérdés, hogy amennyiben az ügyész, illetőleg a bíró engedélyezi az előzetesen letartóztatottnak a súlyos beteg hozzátartozója meglátogatását, illetőleg a temetésen való részvételét, akkor rendelkeznie kell-e a bilincs haszná-

Ügyvédi beszélőn

latáról. Véleménye szerint igen, mert ha a rendelkezés elmaradt, a bv. mindig megbilincselve szállította a terheltet. Vajon ez a gyakorlat helyes-e?

A polgári peres ügyekben való megjelenésnél is probléma, hogy a terhelt ott akar lenni, azonban nincs pénze a szállítás költségének megelődlegesére. A gyakorlatban ekkor a terheltet nem állítják elő.

Elmondta, ha a fogvatartott nyugdíjas, számos esetben a terhelt él azzal a lehetőséggel, hogy a nyugdíját ne az intézetbe, hanem meghatározott más személyhez kézbesítsék, így az állam elesik ettől a pénzforrástól is. Az előadásban elhangzottakra reagálva kiemelte, hogy a Kecskeméti Bv. Intézetben az ügyvédi beszélőben plexifal választja el a védőt a fogvatartottól. A terhelttel a beszélgetés telefonon keresztül történik, ám semmilyen lehallgató készülék sincs a telefonba beépítve. Az előzetesen letartóztatottnál ellenőrzik a be-

szélőt, ezt ki is írják, azonban a védővel való beszélgetés ellenőrzésének minden formája tilos. Hogyan biztosítsa az intézet a beszélgetés ellenőrzését úgy, hogy a védővel való érintkezés korlátlanúsága is garantálva legyen? A védőkkel kapcsolatban egyébként továbbra is gond, hogy még a fiatalok terheltek sem látogatják meg az intézetben.

A bv. bírói eljárással kapcsolatban megjegyezte, hogy az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását egységesen kellene szabályozni, ezáltal biztosítva a bv. bírák számára is az egységes gyakorlat jogszabályi alapját. Utalt rá, hogy időn túli szabadítás az intézet gyakorlatában is előfordult. E körben rámutatott arra a problémára, amennyiben a terheltet a bíróság a tárgyaláson szabadítja és az intézet nem viszi vissza a bv. intézetbe, az elítélt önként nem megy később oda vissza, majd sérelmezi, hogy bizonyos személyes tárgyai ott maradtak. Végül hozzászólását azzal zárta, hogy amikor a bv. bíró szabadságon volt, a helyettesítése nem volt zökkenőmentes.

A kilencedik hozzászóló rámutatott: a Be. és a Bv. tvr. tele van eljárási garanciákkal, a lényeg azonban, a büntetés végrehajtása, foganatosítása. Ennek során mi lesz ezekkel? Közismerten számos probléma van a büntetés végrehajtása során (csicskáztatás stb.). Az állam kötelessége annak elérése, hogy a fogvatartott a törvényben meghatározott hátrányokon túl sérelmet ne szenvedjen. Az előzetesen letartóztatott az ártatlanság védelme alatt áll, mindebből pedig következik, hogy a jogok biztosításától a költségekig bezárólag mindenről az intézetnek kell gondoskodnia. Az anyanyelv használata körében álláspontja szerint értelemeszerű, hogy a bíróság csak kézbesítő, ezért az ügyésznek kell megfelelő példány-

ban előterjesznie a szükséges okiratokat. A bv. bírói határozatok megalapozottságáról elmondta: gyakran gond, hogy az intézeti előterjesztésekben még szerepel a fozkozat, a bv. bírói határozatokban azonban már nem. Célszerű lenne, ha a bv. bírói határozatokban is feltüntetnék az előzetes letartóztatás beszámításának idejét, a fozkozat megnevezését is, mert enélkül iratok hiányában az ügyész nyilatkozhat arról, hogy a bv. bírói határozat helyes volt-e vagy sem. Probléma, ha az intézet nem tesz előterjesztést, pedig az mégis indokolt lenne. Az elítéltek ugyanis az az igazán hátrányos, amennyiben az intézet egyáltalán nem tesz előterjesztést, tehát nemleges előterjesztést sem tesz a feltételes szabadságról.

A szállítási- és egyéb költségekről elmondta, hogy az ártatlanság véelme miatt az előzetesen letartóztatott nem szenvedhet korlátozást, ha nincs pénze, ezt bűnügyi költségként kellene feltüntetni, és ha az előzetesen letartóztatottat a bíróság majd jogerősen elítéli, akkor kell őt kötelezni ennek megfizetésére. Az ilyen jellegű költséghez tartozik, polgári ügyekben a Pp. rendelkezik erről. A bv. bírói eljárás kapcsán kiemelte, hogy a Bv. tvr. értelmében a bv. bíró, amennyiben bizonyítást vesz fel, akkor tárgyalást tart. Tárgyalására a nyilvánosság szabályai az irányadók, de a bíróság tarthat zárt tárgyalást.

A tizedik hozzászóló reflektálva az előbbire, előadta, hogy a határozat anyanyelvre történő lefordítása nem az ügyész-ség feladata, az ügyész vádiratot nem kézbesít a terheltnek, ez a bíróság feladata, így a fordításról is a bíróság köteles gondoskodni. A súlyosan beteg hozzátartozó meglátogatásával, illetőleg a temetésen való részvétellel kapcsolatban felmerült költség

nem lehet bűnügyi költség. A Be. vonatkozó rendelkezései egyértelműen meghatározzák, hogy a büntetőeljárásban mi tekinthető bűnügyi költségnek. Végül, reflektálva azon megállapításra, mely szerint a nyilvánosság – amennyiben a bv. bíró a tárgyalást a bv. intézetben tartja – a Be. alapján kizárható lenne, rámutatott, hogy erre a Be. hatályos rendelkezései nem adnak lehetőséget, ilyen kizárási okot a büntetőeljárás törvény nem ismer.

A tizenegyedik hozzászóló leszögezte, hogy a nyelvhasználat körében a probléma gyökere az, hogy a bűnügyi költséget nem az a szerv kapja meg, amelyik eljárásakor az felmerült, illetőleg amelyek a bűnügyi költséggel kapcsolatos intézkedést megtette. Ebben az esetben a probléma megoldhatóvá válna, hiszen a felmerült költség visszafolyhatna ahhoz a szervezethez, amely adott esetben a fordítást végzi, illetőleg végezteti.

A tizenkettedik hozzászóló, bv. bíró, rámutatott, hogy az általa követett gyakorlat, valamint az előadásban elhangzottak összhangban vannak. Kiemelte azonban, hogy probléma, ha az ügyész csak rendelkező részt kap a bírótól. Ezért az a gyakorlatuk, hogy a bv. bíró döntését minden esetben indokolással küldi meg az ügyésznek, aki így 8 napon belül élhet jogorvoslati jogával. Ezt követően utalt arra, hogy a Bv. tvr. 7/A. § (3) bekezdése az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása körében kimondja: „az elítélt vagy védője indítványozhatja az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását, ez esetben a bv. intézet véleményezi és továbbítja az indítványt a bv. bírónak.” A továbbítást a törvény értelmében csak akkor tagadhatja meg az intézet, ha azt egy éven belül változatlan tartalommal ismételtelen terjesztik elő. Értelmezést igényel „a

változatlan tartalommal“ kifejezés, tekintettel arra, hogy erről eligazítást sem a törvény, sem a miniszteri indokolás nem ad. A törvényszöveg helyes értelmezése az, ha nem a kérelem célját, hanem tényleges tartalmát vizsgálja a jogalkalmazó. A változó tartalmat nem lehet megszorítóan értelmezni, ilyenek kell például tekinteni, ha az ismételten előterjesztett kérelemig eltelt időben például az elélt jutalomban részesült, vagy eltávozásról rendszeren visszatért. Ezeket mind a javára kell írni. Végül felvette, hogy a fogdafenyítés elleni fellebbezés esetén nem szerencsés, hogy mielőtt a bv. bíróhoz kerül a panasz, a parancsnok azt egyszer már felülvizsgálta.

A tizenharmadikként hozzászóló – országos jellegű bv. intézet parancsnok-helyettese – megkérdezte: az eléltnek alanyi joga van-e az enyhébb szabályok alkalmazásához, vagy a parancsnok döntheti el, hogy milyen kedvezményt kaphat? A magánelzárással kapcsolatban felvette, hogy amennyiben a fegyelmi eljárást megalapozó fegyelmi vétség egyben büntetőeljárás megindításának alapjául szolgáló cselekmény is és ez alapján büntetőeljárás is indul, úgy indokolt felfüggeszteni a fegyelmi eljárást a büntetőeljárás befejezéséig. Kiemelte: a fegyelmi szabályzat tervezetében úgy szerepel, hogy az elélt a fenyítés ellen fordulhat a parancsnokhoz, majd ezt követően a bv. bíróhoz és végül a bv. bíró határozata ellen is fellebbezhet. Ez szerinte jogalkotói részről mértéktévesztés, nincs összhangban a törvény rendelkezésével sem. Végül utalt arra, hogy a hosszadalmas eljárások miatt kevesebb fogdafenyítés várható.

A tizennegyedik hozzászóló mint bv. bíró is reflektált az elhangzottakra, mondván, hogy a fegyelmi és a büntetőeljárás

párhuzamossága nem kizárt. Ezért a fegyelmi eljárást felfüggeszteni nem kell, hiszen itt két külön eljárásról, külön jogviszonyról van szó, és más bizonyítékok eleget kell tenniük a fegyelmi vétség megállapításához és mások a bűncselekmény elkövetésének kimondásához.

A tizenötödik hozzászóló kiemelte, hogy a vádirat lefordításának költségeiről mielőbb dönteni kell, mert az ezzel kapcsolatos esetleges panasz a büntetés- végrehajtásnál csapódik le. Utalt arra, hogy a halasztó hatállyal kapcsolatban is tovább élnek a problémák, azokra is a törvényhozónak kellene reagálnia. Aláhúzta, hogy a mellékbüntetések végrehajtásával kapcsolatban ő is észlelte az ORFK törvénysértő főosztályvezetői intézkedését, egyben megkérdezte, hogyan reagáljon az ügyészség, jelezze-e ezt az illetékes rendőri szervnek. A fegyelmi szabályzat alkalmazásának tapasztalatairól megemlítette, hogy a bv. bírói határozat felfüggesztésével mint kivételes lehetőséggel nem lehet élni, a határozatot végre kell hajtani, ily módon nem kompenzálható a halasztó hatály hiánya.

A tizenhatodik hozzászóló saját gyakorlatként említette, hogy a feltételes szabadságra bocsátás tárgyában történő bv. bírói meghallgatásokon – mint bv. felügyeleti ügyész – részt vesz. Utalt egyben arra, hogy a Btk. 47. § (1) bekezdése a feltételes szabadságra bocsátás feltételeként jelöli meg a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartást. E körben nem egységes a jogalkalmazói gyakorlat. Van olyan eset, amikor a jutalmakat és a fenyítéseket is számba veszik, sőt olyan is előfordul, hogy azt is mérlegelték, ha a terhelt eltávozásról nem tért vissza idejében. Megkérdezte: tágabb vagy szűkebb értelemben kell-e elbírálni a feltételeket? Tapasztalat-

ként említette, hogy nem egy esetben akkor is élnek az eltávozás, kimaradás stb. engedélyezésének a lehetőségével az intézetek, amikor az idejében való visszatérés lehetősége eleve kizárt.

A tizenhetedik hozzászóló megkérdezte: a kapcsolattartás, levelezés ellenőrzésére vonatkozó rendelkezések előzetes letartóztatottra és elítéltra egyaránt vonatkoznak-e? Szerinte az előzetesen letartóztatottra az elítéltekre irányadó szabályok nem alkalmazhatók.

Gyakorlati problémaként utalt arra, hogy az előző hetekben három személyt előállítottak meghallgatásra. Szóban utasítást adott az őrnöknek, hogy vegyék le az előállítottóról a bilincset. Az előállító őrnök azonban írásban kérte az utasítást. Legfelsőbb Bírósági Kollégiumi Állásfoglalás van arra nézve, hogy a tanácselnök utasítására le kell venni a bilincset. Ezt nem kell írásba adnia a bírónak, az ügyésznek sem; a felelősség azé, aki az utasítást adja.

A tizennyolcadik hozzászóló rámutatott, hogy a Bv. tvr. 118. § d) pontja szerint „más személyekkel levelezhet az előzetesen letartóztatott.” Kérdés: ki a törvény által említett „más személy”?

A tizenkilencedik hozzászóló – egy megyei bíróság tanácselnöke és egyben bv. bírója – hozzászólásában bevezetőként rámutatott, hogy a megyében jó a kapcsolat a bv. bíró és a bv. felügyeleti ügyész között, segítik egymás munkáját. A terhelt súlyos beteg hozzátartozója meglátogatása, illetőleg temetésén való részvétel kapcsán az előadáshoz csatlakozva rámutatott, hogy a bv. bíró, illetőleg az ügyész – attól függően, hogy a döntés kinek a hatáskörébe tartozik – érdeklődjön az elítélt magatartásáról az intézetnél. Álláspontja szerint kísérelés nélkül előzetesen letartóztatott nem mehet

temetésre, vagy súlyos beteg hozzátartozója meglátogatására, a bíró engedélye kötelező, az nem mellőzhető. A bv. bírói eljárással kapcsolatban az előadáson elhangzottakkal egyetértett, észrevétele kizárólag a védőnek a bv. bírói meghallgatáson való részvételével kapcsolatban volt. Álláspontja szerint amennyiben a terheltnek meghatalmazott védője nincs, úgy a bíróságnak nem kell védőt kirendelnie és azt értesítenie sem, ez a tárgyalás és meghallgatás közötti különbségből adódik. A védőt akkor kell értesíteni, ha van. Ha nincs, természetesen nem kell. A feltételes szabadságra bocsátás kapcsán elhangzottakra reagálva, szerinte a kérdést nem lehet patikamérlegre tenni. Így például ha már egy éve volt a fegyelmi és azóta csak jutalomban részesült az elítélt, akkor el kell engedni feltételes szabadságra.

A huszadikként hozzászóló helyi bv. intézeti parancsnok hangsúlyozta, hogy állandó kapcsolat, konzultáció szükséges az ügyész, a bíró és az intézet parancsnoka között. Rámutatott, számos gyakorlati probléma merült fel az új jogszabályok alkalmazásakor. Ezek vélhetően a Bv. Szabályzat hatályba lépése után megoldódnak. Ilyen kérdés a vallásgyakorlás körében, hogy pontosan mire terjednek ki az elítéltek jogai, illetőleg számukra mi engedélyezhető. A Magyarországi Börtönmisszió számos munkatársa bejár az előzetesen letartóztatottakhoz, anélkül, hogy az ügyész rendelkezne arról; hogyan közlekedhetnek az intézetben a letartóztatottak között. Az intézet gyakorlata szerint a parancsnok dönt abban a kérdésben, hogy engedélyezi-e a fogvatartottnak a hozzátartozója temetésén, illetőleg súlyos beteg hozzátartozójának meglátogatásán való részvételét, függetlenül az ügyészi, illetőleg a bírói en-

gedélytől. Csatlakozott ahhoz a gondolat-hoz, hogy az anyanyelv használata körében feltétlenül kívánatos lenne megnyugtató megoldást találni. Így megeshet, hogy a fogvatartott sérelme miatt nemzetközi szervezethez fordul. Szerinte az ügyésznek kellene döntenie arról, hogy az előzetes letartóztatást rendőrségi fogdában vagy bv. intézetben kell-e végrehajtani. Indokolt lenne e kérdés egységes rendezése, az érintett miniszterek által együttes jogszabály alkotása. Ez okból felkérte az ügyészséget arra, hogy az egységes szabályozás érdekében lépjen fel az Igazságügyi Minisztériumnál és a Belügyminisztériumnál. Sajnálatosnak tartotta, hogy a bv. jogot nem oktatják kellő hatékonysággal, indokolt lenne a szakvizsgán való szigorúbb számonkérés is. A bilincs levételével kapcsolatban elmondta, náluk senki nem kéri a bírótól, az ügyésztől, hogy adja írásba a bilincs levételére vonatkozó utasítását. Ugyanakkor elvárható, hogy az ilyen utasítás előtt a bíró, ügyész tájékozódjon a terhelt veszélyességéről, hiszen a felelősséget az utasítást adó viseli. A vezetőbilincs azonban nem vehető le a fogvatartotról.

A huszonegyediknek hozzászóló megyei főügyész rámutatott, hogy az őrizet és az előzetes letartóztatás törvényességi vizsgálatakor felmerült: amennyiben jogerős büntetése van a terheltnek és azt nem foganatosították, akkor az ügyész intézkedjen a rendőrségnél ennek érdekében. Ez sú-

lyos hiba, figyelemmel arra, hogy ez a bv. bíró feladata és nem az ügyészé. Ha a törvényi feltételek adottak, el kell rendelni az előzetes letartóztatást: rendelkezzen úgy az ügyész, hogy vigyék a börtönbe, ott hajtsák végre az előzetes letartóztatást és amennyiben a bíró elrendeli a szabadságvesztés foganatba vételét, akkor arra nyomban sor is kerülhet. Az ügyész a szabadságvesztés végrehajtásáról nem rendelkezhet. Szerinte az ügyésznek, illetőleg a bírónak ez esetben informálódnia kell, azonban nem a bv. intézettől, hanem a nyomozó hatóságtól, figyelemmel arra, hogy az ügyben az rendelkezik a szükséges információkkal. A Be. szabályainak a bv. bírói eljárásban történő alkalmazása kapcsán kiemelte, hogy e körben a különleges eljárás szabályait kell alkalmazni, a Be. általános szabályait csak annyiban, amennyiben nincsenek speciális rendelkezések. A bv. bírónak a magánelzárás fenyítésről hozott határozatáról elmondta, hogy e körben a felfüggesztésre a törvény ugyan kivételesen, de lehetőséget ad. Abban a kérdésben: milyen védő járjon el a bv. bírói meghallgatáson, álláspontja az, hogy akit a terhelt meghatalmaz, ennek hiányában pedig ki kell rendelni védőt.

A további mintegy félszáz hozzászóló szintén hasznos, figyelemre méltó javaslatot mondott el, illetve gyakorlatot ismertett.

Dr. Vókó György